

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
The Role of School Administrators in Relation to School and
Community of School Under the Bangkok Secondary Education
Service Area Office 2

ณัฐรีณี คันศร¹ คีฤทธิ์ ศิลาลาย²
Natarinee Kunsorn, Khukrit Silalaiy

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิ การศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความคิดเห็นขอครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ครูที่มีตำแหน่งในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ (Keyword) : ผู้บริหารสถานศึกษา; ความสัมพันธ์; โรงเรียนกับชุมชน

Received: 2023-06-08 Revised: 2023-07-16 Accepted: 2023-07-21

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง Master of Education Program Education Administration Faculty of Education Ramkhamhaeng University. Corresponding Author e-mail: 6414470023@rumail.ru.ac.th

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง Faculty of Education Ramkhamhaeng University

Abstract

This research was a survey research that aimed to study and compare the roles of school administrators in school-community relationships at schools operating under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2. The sample used in this research comprised teachers at schools under the responsibility of Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2 and were classified by educational background, position and size of educational institution. The results showed that teachers had high opinions, overall and for each aspect, towards the roles of school administrators in terms of their relationships between schools under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2 and communities. A comparison of teachers' opinions on the roles of educational institution administrators in terms of school-community relationships for schools under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2 found that teachers with different educational backgrounds had similar opinions, overall and for each aspect, concerning the roles of school administrators in the relationship between schools and communities of schools under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2. Teachers with positions at educational institutions of different sizes likewise showed no difference, overall and for each aspect, in their opinions concerning the roles of school administrators in the school-community relationships for schools under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2.

Keywords: school administrators; relationship; school and community

บทนำ (Introduction)

ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นความจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน โดยฝ่ายโรงเรียนถือเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่ง และควรเป็นฝ่ายรุกเข้าหาชุมชนมากกว่าการเป็นฝ่ายตั้งรับ สำหรับกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน ผู้รับผิดชอบสามารถปรับประยุกต์ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการโดยตรง หรือ ทางอ้อม แล้วจะช่วยให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น (ชูชาติ พวงสมจิตร ,2560)

การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดกิจกรรม การพัฒนาโรงเรียน การขอรับการสนับสนุนด้านทรัพยากรและทุนทรัพย์ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนเหมาะสมกับบริบทของชุมชน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ

ผู้ประกอบการ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โรงเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ชุมชนเข้ามามีบทบาทในโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ให้ชุมชนรับทราบ ให้บริการสถานที่แก่ชุมชนในการทำกิจกรรม ให้ชุมชนร่วมประวัตผลประเมินผลการจัดกิจกรรมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ โรงเรียนจึงควรศึกษาแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อกำหนด นโยบาย และการปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้เกิด การพัฒนาความสัมพันธ์ และพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพในการสร้างเยาวชนสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพตรงกับบริบทของชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objective)

- เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
- เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

- บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกันหรือไม่
- ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันหรือไม่

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 52 โรงเรียน จำนวน 5,854 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 357 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และจากการคำนวณสูตรวิเคราะห์อำนาจการทดสอบสถิติที่ศึกษาของโคเฮน (Cohen, 1989)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) และค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (ไพศาล วรคำ, 2560) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.995 โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านการติดตามและประเมินผล โดยลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 40 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ขออนุญาตและนำตัวจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มอบให้กับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 เพื่อขออนุญาตจัดเก็บข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 357 คน

2. ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตอบแบบสอบถาม ในการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

3. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ข้อมูลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ t - test

4. ข้อมูลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) หากมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะเปรียบเทียบคะแนนเป็นรายคู่ ตามวิธีของเชฟเฟ (Shefe's Post hoc Comparison)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นครูต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการติดตามและการประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสร้างความสัมพันธ์ ด้านการจัดกิจกรรม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประชาสัมพันธ์

2. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีตำแหน่ง และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อภิปรายสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ใน 5 ด้าน คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 นั้นตระหนักและมีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ชุมชนได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และชุมชนสามารถเข้าถึงโรงเรียนได้ ทำให้ความสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชนออกมามีอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของทัศนีย์ บุญมาภิ และคณะ (2561) รูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เขตภาคเหนือตอนบน พบว่า 1. สภาพความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน

ในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเขตภาคเหนือตอนบน ด้านร่วมคิด ด้านร่วม วางแผน ด้านร่วม ดำเนินการ และด้านติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สำหรับความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเกิดจากคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนลักษณะสำคัญของชุมชน 2. รูปแบบความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเขตภาคเหนือตอนบน มีองค์ประกอบต่าง ๆ 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หลักความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน หลักการพึ่งตนเองของโรงเรียน และหลักการพัฒนาตนเองของโรงเรียน ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการให้ชุมชน เข้ามาให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และเพื่อนำเสนอแนวทางในการนำรูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไปใช้ในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตภาคเหนือตอนบน ส่วนที่ 3 สารสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย มิติด้านภารกิจการบริหาร สถานศึกษา ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป และในมิติคุณลักษณะของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และ ชุมชนที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือ ส่วนที่ 4 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ โดยหน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษา และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ส่วน ชุมชน ขึ้นอยู่กับความตระหนักเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่ได้รับจากการให้ความร่วมมือ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิสร ภาชนะวรรณ และสุพจน์ เกิดสุวรรณ(2564) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ พบว่า ครูที่มีความเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน รวมถึงการให้นักเรียนและผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูแก่เวที เปิดโอกาสให้ชุมชนจัดกิจกรรมงานสัมพันธ์กับชุมชน และได้มีการเชิญผู้ปกครองมาดูผลงานทางวิชาการของนักเรียนแล้วผู้บริหารได้ร่วมงานที่ชุมชนจัดขึ้น จึงส่งผลทำให้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างความสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกรียงไกร สังข์ทอง และในตะวัน กำหอม (2564) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน โรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (วัดสุนทรสถิต) ในพระราชูปถัมภ์ฯ ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบกลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน โรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (วัดสุนทรสถิต) ในพระราชูปถัมภ์ฯ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.2 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ครูที่มีความเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการเชิญชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับนักเรียนในโอกาสสำคัญ มีนโยบายให้ชุมชนสามารถขอใช้สถานที่ภายในสถานศึกษาจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารงานของสถานศึกษา มีการส่งเสริมนักเรียนในการสร้างอนาคตเพื่อกลับมาพัฒนาชุมชนของตนเอง ส่งเสริมนักเรียนในการเป็นแบบอย่าง และต้นแบบที่ดีของชุมชน รวมถึงส่งเสริมการทำงานที่ชัดเจน และสนองความต้องการของชุมชน จึงส่งผลทำให้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิทัศน์ ชาวโพธิ์พระ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามการรับรู้ของผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนพานทองสภานุพัฒน์ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงาน สัมพันธ์ชุมชนตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพานทองสภานุพัฒน์ จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพภัศสร เลิศยศอนันต์ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียน การกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวม มีค่าอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ครูที่มีความเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ให้ชุมชนทราบ จัดให้มีการออกรายการเสียงตามสายแก่ชุมชน รายงานผลงานนักเรียนที่ได้รับรางวัลให้ชุมชนทราบ ได้มีการประสานงานกับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการทางวิชาการของโรงเรียน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านกีฬาของโรงเรียน ส่งเสริมให้ใช้สถานที่ในการฝึกอบรมด้านต่าง ๆ ของชุมชน ได้มีการแนะนำและเผยแพร่เกียรติประวัติครูดีเด่นให้ชุมชนทราบ จึงส่งผลทำให้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นาวิณ แกละสมุทร (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของ โรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงค่าเลขคณิต จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วม การสร้างภาคีเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ และการบริการชุมชน ตามลำดับ

1.4 ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ครูที่มีความเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาร่วมกับชุมชน เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของสถานศึกษา ขอรับความสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในชุมชน ได้มีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมในงานวิชาการของสถานศึกษา มีการส่งเสริมการบริการสนามกีฬาของโรงเรียนให้เป็นที่ออกกำลังกายและแข่งขันกีฬาของชุมชน ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน และจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นในเครือข่ายของชุมชน จึงส่งผลทำให้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรงค์ศักดิ์ วัชร (2559) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี ด้านการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า ครูที่มีความเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการขอความร่วมมือในการเป็นคณะกรรมการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาจากผู้แทนชุมชน ให้ชุมชนเสนอแนะแนวทางเพื่อการสนับสนุน และการพัฒนาโรงเรียน มีการประสานความร่วมมือในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับชุมชน และผู้ปกครองนักเรียน มีการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และรับฟังข้อคิดเห็นจากชุมชนเพื่อพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง สถานศึกษา ติดตามการส่งเสริมงานด้านต่าง ๆ ที่จัดเพื่อชุมชน วางแผนการติดตามและประเมินกิจกรรมของงานชุมชนอย่างมีขั้นตอน สามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งยังขอความร่วมมือให้ชุมชนเห็นชอบการจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จึงส่งผลทำให้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิสรร์ ภาชนะสุวรรณ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับ ดี

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในยุคปัจจุบันการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ของครูในการปฏิบัติงานสถานศึกษานั้นมีหลากหลายช่องทาง ที่สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อออนไลน์ สถานศึกษาส่วนใหญ่เน้นบริหารงานที่เน้นความสัมพันธ์กับชุมชน สอดคล้องกับหลักการบริหารงานที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ผู้บริหารจึงต้องบริหารงานที่จำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนให้บุคลากรได้มีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัย รุ่งทิพย์ เข้มทิศ (2559) ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอนครราชสีมา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอนครราชสีมา จังหวัดชลบุรี โดยรวมและ รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2.การเปรียบเทียบการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอนครราชสีมา จังหวัด ชลบุรี พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้าน การประชาสัมพันธ์และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นแตกต่างกันใน ระดับต่ำ จำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่า การศึกษาระดับปริญญาตรีกับปริญญาโท โดยรวมและราย ด้านแตกต่างในระดับต่ำยกเว้นด้านการให้บริการชุมชนที่แตกต่างกัน จำแนกตามตำแหน่งพบว่า ผู้บริหารกับครูโดยรวมแตกต่างในระดับต่ำ ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการเข้า ร่วมกิจกรรมของชุมชนอยู่ในระดับมาก และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและ หน่วยงานอื่นอยู่ในระดับปานกลาง และผู้บริหารกับพนักงานจ้างตามภารกิจโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนนั้น มีการจัดการและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ได้มีการจำกัดในเรื่องของตำแหน่งในการทำงานร่วมกับชุมชน รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการทำงานร่วมกัน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายให้ครูที่มีตำแหน่งน้อยที่สุด ทำงานร่วมกับครูที่มีตำแหน่งสูง และได้มีการปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้ทำงานร่วมกับชุมชน จึงทำให้ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นาวิณ แกละสมุทร (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน

กับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่าครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัตน์ บัวนิ่ม (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดกิจกรรม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสร้างความสัมพันธ์ และด้านการติดตาม และด้านการติดตามและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีบริบทในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน รวมทั้งชุมชนบริเวณใกล้เคียงโรงเรียนเป็นชุมชนเมืองที่คล้ายกันในทุกพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร เพราะฉะนั้นขนาดของโรงเรียนที่ครูปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนด้านความสัมพันธ์ ไม่แตกต่างกัน อาจจะมีด้านการจัดสรรงบประมาณที่แตกต่างกัน แต่ไม่ได้เป็นข้อที่นำมาพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับชุมชน จึงทำให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประมาณ แสงเพชร (2560) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมกับชุมชน รวมถึงการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมภายในสถานศึกษา และผู้บริหารเองจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเข้าใจในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีขึ้นไปตามลำดับ

1.2 ผู้บริหารควรอำนวยความสะดวก และมีนโยบายเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้ชุมชนได้ทราบอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

2.2 ควรทำการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกรียงไกร สังข์ทอง และในตะวัน กำหอม. (2564). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โรงเรียนที่พึงกรวิทยาพัฒนา (วัดสุนทรสถิต) ในพระอุปถัมภ์ฯ. วิทยาลัยทองสุข.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). วารสารวิชาการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. สาขาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทัศนีย์ บุญมาภิและคณะ. (2561). รูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เขตภาคเหนือตอนบน. มหาวิทยาลัย. วงษ์ชวลิตกุล. จังหวัดนครราชสีมา.
- นพภัสสร เลิศยศอนันต์. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด. สารนิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- นาวิณ แกละสมุทร. (2562). การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ปริญญาบัณฑิต. ภาควิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิทัศน์ ชาวโพธิ์พระ. (2560). การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพานทอง สภานุบาลปทุมธานี จังหวัดชลบุรี. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วาสนา ชูแสง.(2557). การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. สืบค้นจาก <http://cms.dru.ac.th/jspui/handle/123456789/160>
- ไพศาล วรคำ. (2560). การวิจัยทางการศึกษา (Education Reseach). มหาสมาคม: ตักศิลาการพิมพ์ สืบค้นจาก <https://krujakkrapong.com/>
- ไพเราะ กาญจนสิงห์. (2559). แนวทางพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กำแพงเพชร. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. สืบค้นจาก <http://tdc.thailis.ro.th/tdc.basic.php>
- รุ่งทิพย์ เข้มทิศ. (2559). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).ชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา. สืบค้นจาก

http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/57920536.pdf

วาสนา ชูแสง. (2560). การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร. สาขาการบริหารการศึกษา.

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

อภิสรณ์ ภาชนะวรรณและสุพจน์ เกิดสุวรรณ. (2563). การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต
2. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3
กรกฎาคม - กันยายน 2564.

Cohen ,L.,and Manion,L. 1989. Research Method in
Education.3rd.Ed.London:Routledge.Fusco, G.

and P. Nikamp. (2009). Culture Tourism and Sustainable Local Development.
Cornwall. Britain: Ashgate.